

OF HET JUK VAN DE ORIGINALITEIT

van de Amerikaan *Randall Jarrell*. Een *minor classic*, meermalen gebloemleesd, en over een niet echt alledaags onderwerp: de omgekomen boordschutter van een vliegend fort. Niet meer dan vijf regels, maar ze blijven je wel bij. "*When I died they washed me out of the turret with a hose*", zo eindigt het. ("Toen ik stierf spoelden ze me met een brandslang uit mijn geschutskoepel.") Van den Bergh incorporeerde Jarrells boordschutter met huid en haar in

een eigen vers over een dode piloot ("Toen spoten ze mij met een slang uit mijn toren"). Waarom pikte hij een gedicht met zo'n in het oog lopend thema? Waarom niet een anoniem landschapje of een liefdesverklaring van dertien in een dozijn? Omdat hij de kwaliteit van Jarrells regels herkende. Van den Bergh koos voor klasse en deed daarmee zichzelf de das om. Dit is pas de eerste van de vele paradoxen die met het verschijnsel plagiaat verbonden zijn: de

plagiator vergroot zijn eigen roem door te pronken met geleende veren, maar hoe meer hij gelezen wordt, hoe groter de kans dat hij een van zijn lezers een noodlottige *déjà vu* bezorgt. De ene hand bouwt het fundament voor de roem, de andere breekt het weer af.

Verborgene signalen

Plagiaat plegen is zo riskant, dat je bijna gaat geloven dat de dader aanstuurt op zijn ontmaskering. *Thomas Mallon*, auteur van de fascinerende studie *'Stolen words'* (1989), vond in het werk van verscheidene letterdieven zelfs onbewust neergezette wegwijzers naar het misdrijf. Zo debuteerde de Amerikaan *Jacob Epstein* in 1979 met een roman die een aantal *wisecracks* en persoonstyperingen bevatte waarop het *copyright* van de Britse romancier *Martin Amis* rustte. Epstein verraadde zijn belangstelling voor plagiaat door een passage over twee studenten die een identiek werkstuk inleveren bij hun docent. *Charles Reade*, een Engelsman uit de vorige eeuw, was helemaal de vleesgeworden paradox: hij plagieerde er lustig op los en streed tegelijkertijd voor wetten ter bescherming van geestelijk eigendom.

De beschuldiging van plagiaat kan een schrijversloopbaan breken in de knop. Wat een buitenechtelijke verhouding is voor een conservatieve politicus, is plagiaat voor een schrijver: het ideale geschenk voor zijn tegenstanders en benijders. De ontdekking van het delict verschaft de ontdekker aanzienlijke macht over de betrapte, die hij, met één telefoontje naar een cultureel supplement, van dader kan veranderen in slachtoffer. Van de ontdekker kan zich een zekere gretigheid meester maken: de vondst kan oprechte verontwaardiging wekken, maar is tege-

